

O kraju świadczą jego Zwierzęta

Propozycja ekologicznych lekcji języka polskiego dla uczniów szkół podstawowych

1

Temat: *Oikos i logos* – nauka o naszym domu

Cele: uczeń zna etymologię i znaczenie słowa ekologia; uczeń rozpoznaje w tekście kultury współczesne problemy związane z ekologią i bezradnością człowieka wobec katastrofy klimatycznej.

Sytuacja motywacyjno-problemowa: dyskusja moderowana wokół pytania jaki powinien, a jaki nie powinien być dom – wprowadzenie do wyjaśnienia słowa ekologia – *oikos* (dom) i *logos* (słowo, nauka).

Przebieg lekcji: rozmowa wokół etymologii słowa; ekologia, jako nauka o ochronie środowiska, zawię w sobie pojęcie domu – więc w ten właśnie sposób powinniśmy traktować naszą planetę.

Praca z tekstem: uczniowie słuchają piosenki zespołu Kwiat Jabłoni pt. *Byle jak*, śledząc jednocześnie wydrukowany tekst.

Rozmowa o utworze: Jakie cechy bohatera tekstu możemy wymienić? Jakie zdanie ma podmiot liryczny wobec postępowania bohatera? Czym różni się postawa podmiotu lirycznego od bohatera utworu? Interpretacja tytułu: czym jest „wszystko”, które podmiot robi „byle jak”?

Podsumowanie: jaki obraz współczesnego człowieka prezentuje utwór? Czy daje on nadzieję w perspektywie katastrofy klimatycznej, czy raczej niesie za sobą negatywne wnioski? Refleksja nad tym, jak człowiek próbuje stać się władcą natury – jednak ona się buntuje. Czy skutecznie?

Zadanie domowe: jaką inną, negatywną postawę prezentuje poniższy fragment utworu: *Myślał że zna Cię na wylot / Że da się zmierzyć Cię według jego praw / Zważyć i wycenić wszystko / Co znajduje spośród stoń i traw.*

2

Temat: *Zostaje to, co wieczne*

Cele: uczeń poznaje niebezpieczeństwa kapitalizmu i konsumpcjonizmu; uczeń potrafi zanalizować i zinterpretować tekstu kultury w ujęciu ekokrytycznym.

Sytuacja motywacyjno-problemowa: poprzedza ją odczytanie prac domowych. Nauczyciel zwraca uwagę na pojawiające się w opisywanym przez uczniów fragmencie ostrzeżenia dotyczące, znanego im już z lekcji historii, kapitalizmu.

Przebieg lekcji: Dyskusja wokół prac domowych i pytania: *co w obecnych czasach jest najważniejsze dla człowieka i pozwala określić wartość?* Wprowadzenie pojęcia kapitalizmu i konsumpcjonizmu.

Praca z tekstem: Nauczyciel prosi o odczytanie fragmentu opowiadania pt. *Góra Wszystkich Świętych z Opowiadań bizarnych* Olgi Tokarczuk. Fragment dotyczący śmieci:

„[...] Tutaj [...] przywołują zwłoki świętych krów, żeby nie zanieczyszczały miasta. Krowy zjadały śmieci i [...] nosiły je w swoich żołądkach. Ciało znika, zjedzone przez owady i drapieżniki. Zostaje to, co wieczne. Śmieci”.

Pytania o obraz świata przedstawiony w tekście. Jakie emocje wywołał w bohaterce widok świętych krów? Jak powinny wyglądać święte krowy, a jak wyglądają w utworze? Jakie refleksje na temat kapitalizmu i konsumpcjonizmu można wyciągnąć z utworu?

3

Temat: *Zostaje to, co wieczne. Ciąg dalszy*

Praca w grupach: uczniowie zostają podzieleni na kilkusobowe zespoły (w zależności od liczebności klasy). Polecenie: *próbuj wskazać znane Ci akcje ekologiczne, przyjmując, że nawet takie posunięcie jak segregacja śmieci w restauracjach fast food jest działaniem pro-eko.*

Po odczytaniu przykładów uczniów, następuje dyskusja na forum klasy: wydzielamy jakie akcje mają realny wpływ na środowisko i możemy je uznać za szczerze (np. sadzenie drzew przez *Kropelę Beskidu*, czy zbieranie zużytych baterii przez *Biedronkę*), a które opierają się na manipulacji i generowaniu kapitału na fałszywej ekologiczności (np. opakowania 10% mniej plastiku, firmy kosmetyczne, które całą swoją politykę opierają na byciu eko, w rzeczywistości prezentując inne poglądy, czy sklepy odzieżowe, które budują swoją markę na odzieży z recyklingowanych materiałów, jednocześnie dostarczając tę odzież do sklepów w plastikowych workach) Wprowadzenie pojęcia i definicji *greenwashingu*.

Podsumowanie: zebranie wniosków płynących z pracy w grupach i zalecenie, by uczniowie nie podchodzili do działań proekologicznych bezkrytycznie.

4

Temat: *O kraju świadczą jego Zwierzęta*

Cele: uczeń interpretuje tekst literacki w kontekście ekokrytycznym; uczeń poznaje frazeologizmy polskie związane ze zwierzętami i potrafi je krytycznie zinterpretować.

Sytuacja motywacyjno-problemowa: pytanie do uczniów: *macie jakiego zwierzęta? W jaki sposób się do nich zwracacie? Jak je traktujecie? Jakie emocje budzi w was widok psa przywiązanego do budy? Widok opuszczonych zwierząt w schroniskach?* Dyskusja z uczniami ma na celu ukazanie kontrastu w podejściu do zwierząt oraz zwrócenie uwagi na postawy prawidłowe.

Przebieg lekcji: odczytanie fragmentu *Prowadź swój pług przez kości umarłych* Olgi Tokarczuk (fragment z przesłuchania Janiny Duszejko): „- Pani jest bardziej żal zwierząt niż ludzi, prawda? – Nieprawda. Tak samo żal mi jednych i drugich. Nikt jednak nie strzela do bezbronnych ludzi [...] Przy najmniej teraz. [...] – Fakt. Jesteśmy krajem praworządym – potwierdził strażnik [...] – O kraju świadczą jego Zwierzęta. Stosunek do Zwierząt. Jeżeli ludzie zachowują się bestialsko wobec Zwierząt, nie pomoże im żadna demokracja ani w ogóle nie”.

Praca z tekstem: *jaką postawę reprezentuje bohaterka wobec zwierząt? Jak rozumiecie jej słowa? Zwrócenie uwagi na zapis Zwierzęta wielką literą. O czym to świadczy?*

Podsumowanie: Rozmowa z uczniami o tym, jak w języku polskim funkcjonują sylwetki zwierząt. Przypomnienie informacji nt. frazeologizmów, definicji i funkcji, jakie pełnią w języku. Skoro o kraju świadczą jego Zwierzęta, to dlaczego nasze zwierzęta, zaklęte w języku, funkcjonują przy określonych pejoratywnych?

*Świat umiera, a my
nawet tego nie zauważamy*

[Olga Tokarczuk, Mowa noblowska]

Przygotowanie: Alicja Wosik i Andrzej Handzlik
pod opieką merytoryczną dr hab. prof. UŚ Olgi Przybyli
kontakt: awosik21@gmail.com | andrzej.handzlik1@gmail.com